

جشنواره از ایده تا اجرا مطالعه و پژوهش دانش آموزی

در چه بازه زمانی بچه‌ها طرح‌های خود را انجام دادند؟
دانش‌آموزان در اوایل سال تحصیلی بعد از انتخاب موضوع و دبیر راهنما، کار را شروع کردند و در جشنواره «مطالعه و پژوهش» که در هفته معلم برگزار شد، طرح‌های خود را ارائه دادند.

این روش چقدر در پیشرفت درسی آن‌ها موثر واقع شد؟

بسیار مثبت بود، یا بهتر است بگویم پیشرفت دانش‌آموزان نسبت به تلاش‌شان بعضی خوب و بعضی متوسط بوده است. اگر بچه‌ها با نحوه مطالعه، نگارش و گزارش‌نویسی در جلسات مقدماتی بیشتر آشنا شوند، کار اصولی‌تر انجام خواهد شد؛ بعضی دانش‌آموزان با انگیزه از ابتدا تا انتها از معلم کتاب‌خوانی کمک می‌گرفتند. دبیران راهنما بر این نظر بودند که ذهن بچه‌ها بازتر شده و دانش‌آموزان در مباحث درسی پویا، فعال و علاقه‌مندتر شده‌اند.

فکر می‌کنید این برنامه فضای شاد و بانشاطی برای دانش‌آموزان فراهم کرد؟

فکرمی‌کنم کار نشاط‌آوری برای بچه‌ها بود؛ از صبح برای اجرا درگیر بودند که چه‌موقع و چه‌طور طرح‌ها را ارائه بدهند و از قبل، در گروه‌های مختلف با هم بحث و تبادل نظر داشتند. مجموع همین فعالیت‌ها فضای با نشاطی ایجاد کرده بود.

جشنواره «مطالعه و پژوهش» اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۵ در دبیرستان‌های دوره اول برگزار شد. شور و اشتیاق زیاد دانش‌آموزان نیز همکاری معلمان و مسئولین مدرسه در برنامه قابل توجه بود. طرح‌ها متنوع و جالب‌تر از سال پیش و نزدیک به هدف اصلی برنامه که پرداختن به جزئیات درس با کمک خود دانش‌آموزان است، انجام شد. آن‌چه بیش از همه در جشنواره به چشم می‌آمد، چیدمان سالن، چگونگی نمایش تحقیق‌ها و تعامل بچه‌ها در ارائه پژوهش‌ها به حاضرین بود. گفت‌وگویی با خانم شبافروز خاکزاد، مسئول برنامه مدرسه دخترانه درباره جشنواره امسال ترتیب دادیم، تا مخاطبین نشریه از مراحل اجرایی این طرح در دبیرستان‌های دوره اول مجتمع آگاهی یابند.

هدف از درگیر کردن دانش‌آموزان در طرح مطالعه و پژوهش چیست؟

هدف این است که دانش‌آموزان با جزئیات هر درس بیشتر آشنا شوند، با این روش که موضوعات کلی درس شکسته شود و مفاهیم جزئی از دل آن‌ها بیرون بیاید. درواقع دانش‌آموزان راجع به موضوعات تحقیق کنند و دانش خود را فراتر از کتاب ببرند. برای مثال معلم علوم، موضوعاتی که در هر درس بوده را برای بچه‌ها شکافته، سپس دانش‌آموزان با توجه به علاقه و منابعی که در دست داشته‌اند با انتخاب موضوع خود شروع به تحقیق کرده‌اند. فرض کنید اگر موضوع درس قلب بوده، هرکس در مورد بخشی از قلب که علاقه‌مند بوده تحقیق کرده و با این روش دانش خود را نسبت به موضوع بالا برده است.

در سال گذشته چه تعداد کلاس و گروه در این طرح شرکت کردند؟

طبق آمار مدرسه، حدود ۱۲ کلاس شامل ۱۵۰-۱۴۰ تحقیق فردی و گروهی در موضوعات و درس‌های مختلف فعال بودند.

آیا مدیران و مسئولین دغدغه دیدن و شنیدن دستاوردهای بچه‌ها را داشتند؟

از مسئولین آقایان فراشاهی، گلدان‌ساز، حکاک و مهندس سفید به همراه مدیران و معاونین مدارس در جشنواره شرکت و از طرح‌ها بازدید کردند و در زمان ارائه، مخاطب بچه‌ها بودند. در جلسه توجیهی ابتدای سال هم که با حضور آقای حسین معلم برای آشنایی بچه‌ها با شیوه نگارش و پژوهش برگزار شد، حضور مسئولین باعث دلگرمی بچه‌ها بود.

در پایان، چند مسیله که از قوت کار کاست را برمی‌شماریم، با این هدف که مدیریت آن‌ها به کیفی‌تر شدن جشنواره‌های بعدی کمک کند. در مدت زمان جشنواره برخی تحقیق‌ها به‌طور کامل ارائه نشد، چرا که زمان کم بود و تعداد طرح‌ها بی‌شمار. آماده‌سازی بعضی از مطالب هم، با وجود کیفی بودن محتوا، مناسب نبود و باعث خستگی مخاطب می‌شد. این‌چنین شد که در ساعات پایانی جشنواره تنها چندین نفر شنونده مطالب دانش‌آموزان بودند و صندلی بقیه حاضرین از جمله مسئولین خالی! مهندس سفید، مدیر عامل مجموعه، هم گویا به دلیل مشغله کاری بیشتر از یک ساعت شنونده مطالب دانش‌آموزان نبودند. پس چه بهتر است برای تکمیل آن هدفی که این طرح کلیدخورده، که همان تمرین مهارت ارائه و عرضه دستاورد است، در کنار و مشوق دانش‌آموزان باشیم و اینگونه پایبندی سایرین را به برنامه‌هایمان بیشتر کنیم. شاید برگزاری جشنواره در دو روز، آسودگی خاطر بیشتری برای همه، از دانش‌آموز تا مخاطب، فراهم کند تا مطالب دلنشین و مفیدتر ارائه شود. آموزش و یاری گام‌به‌گام دانش‌آموزان، به‌طوری که بتوانند برون‌داد موثری از دستاورد خود ارائه دهند نیز بخش مهمی از هدف طرح است که توجه و نظارت دبیران راهنما را می‌طلبد.

آیا بچه‌ها گرایش و علاقه بیشتری نسبت به درس خاصی داشتند؟

بله، درس علوم، زیرا موضوعات گوناگون و منابع بیشتری در دسترس است. گرایش و شاید بتوان گفت علاقه بچه‌ها به آیین درس به همین دلیل بیشتر است. ولی برای درسی مثل علوم اجتماعی، منابع کافی در اختیار نیست یا منابع موجود بالاتر از سطح آموزشی آن‌ها است.

اشتیاق و مشارکت معلمان برای عملی شدن هدف این طرح را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ منظورم این است معلمان چه اندازه به طرح بها دادند؟

۹۰ درصد معلمان اشتیاق داشتند، در واقع هیچ‌کدام با نفس کار مشکلی نداشتند. حرف دل آن‌ها فقط کمبود زمان است. معلمان ترجیح می‌دهند یک ساعت جدا از ساعات‌های درسی به این برنامه بپردازند.

پس به این ترتیب، درصد بالایی پژوهش کیفی هم‌اکنون در مدرسه موجود است که نتیجه انجام یک طرح موفق در مدرسه است!

حدود ۸۰ درصد پژوهش‌ها کیفی بود و دانش‌آموزان هم خواسته یا ناخواسته درگیر شدند. اگر بعضی از آن‌ها علاقه‌ای به برنامه نداشتند و اعتراض می‌کنند، دلیلش همراهی نکردن خانواده‌ها است. بعضی خانواده‌ها حمایت نمی‌کنند، فرزندشان را به کتابخانه نمی‌برند، اینترنت و منابع لازم را برایشان فراهم نمی‌کنند. وقتی بچه‌ها به مشکل برمی‌خورند، دلسرد می‌شوند، اگر نه بچه‌ها نفس کار را دوست دارند.

دانش‌آموزان به بحث مطالعه و پژوهش بیشتر به دید رقابت نگاه می‌کنند یا همکاری؟

با وجودی که هدف افزایش تعامل و همکاری است، اما برای بچه‌ها بیشتر جنبه رقابتی دارد.

چرا این حس رقابت بین آن‌ها پیش می‌آید؟

انسان‌ها کلاً حس برتری جویی دارند، به‌ویژه در نوجوانی برایشان مهم است که در محیط اجتماعی به خصوص در جمع معلمان و مسئولین مدرسه بیشتر بدرخشند. همین تلاش برای ارائه دادن خودشان باعث رقابت می‌شود.

خودتان رقابت را دوست دارید؟

بله دوست دارم. رقابت باعث پویایی بچه‌ها می‌شود. اگر رقابت نباشد، دانش‌آموزان به اندازه کافی تلاش نمی‌کنند! در صورتی که همین حس برتری‌جویی آن‌ها را به سمت جلو می‌برد.

در گفت‌وگویی که با یکی از معلمان کارگروه درس پژوهی داشتم، نظرشان این بود که رقابت از آنجا که باعث حذف عده زیادی می‌شود، رویکرد مطلوبی به ویژه در برخی برنامه‌ها نیست! به‌نظرم چون شرکت در طرح مطالعه و پژوهش اختیاری است، رقابت باعث حذف دانش‌آموزان نمی‌شود.

